

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita
accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum
notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum
Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 161. Vtrum Angelus cognoscat discurrendo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

geli, cum corporibus careant, absque discursu simul, ac sine vlla difficultate comprehendunt. Quod hic sit sensus S. Augustini, patet ex iis, quæ paulò post subdit, dicens. *Mens itaque humana prius hæc, quæ facta sunt, per sensus corporis experitur, eorumque notitiam pro infirmitatis humana modulo capit, & deinde quarit eorum causas, si quo modo possit ad eas pervenire, principaliter, atque incommutabiliter manentes in Verbo Dei, & sic invisibilia eius per ea, quæ facta sunt, intellectu conspiciere. Quod quanta tarditate, ac difficultate agat, & quanta temporis mora propter corpus corruptibile, quod aggravat animam, etiam quæ ferventissimo studio rapitur, ut instanter, ac perseveranter hoc agat, quis ignorat?* Idem Augustinus deinde cap. 33. dicens, quod omnia mens Angelica simul potest, quæ singillatim per ordinem connexarum causarum sermo distinguit, asserit solum, quod mens Angelica potest simul cognoscere ea omnia, quæ nos, dum de iis loquimur, distinguimus ut facta singillatim sex diebus iuxta ordinem causarum connexarum. Sed quæ fuerit doctrina Augustini circa sex dies, quibus in Genesi narratur mundus conditus, & ordinatus, & circa cognitionem angelorum de illis divinis operibus, magis explicabimus infra, cum qu. 222. agemus de opere sex dierum.

12. Ad 2. nego maiorem. Angelus potest quidem producere seorsim, & successivè actus adæquatos singulis speciebus, quas habet, sed nego, quod potest simul producere, & habere actus adæquatos omnibus speciebus, quas habet simul. Cum enim maior virtus requiratur ad illos actus producendos simul, quam ad producendos successivè, malè ex eo, quod possit producere successivè, infertur, quod possit producere simul, sicut, ex eo, quod aliquis possit elevari singula, pondera successivè, malè infertur, quod possit illa simul elevari. Neque enim ex eo, quod aliquis possit producere effectum, qui requirat minorem virtutem, sequitur, quod possit producere effectum, qui requirat maiorem virtutem.

13. Ad 3. Posito, quod intellectus Angelicus possit simul perfectè cognoscere omnia, quæ potest seorsim, & successivè cognoscere, satis probabiliter docet Durandus, quod necessariò, & de facto illa cognoscat, ac proinde quod semper, ac necessariò habeat cognitionem adæquatam omnibus suis speciebus. Ratio est, quia cum Angelus sit intellectus perfectus, ad eius perfectionem spectat, ut semper, ac necessariò habeat totam perfectionem intelligendi in actu secundo, quam potest simul habere, ac proinde quod talis perfecta cognitio non sit Angelo voluntaria, & libera, sed naturalis. At quia, ut diximus num. 5. & 6. intellectus finitus debet plura posse perfectè cognoscere successivè, ac seorsim, quam simul, debet angelus posse se liberè, & voluntariè determinare ad utendum modo his, modo illis speciebus, & ad perfectè

cognoscenda modo hæc, modo illa objecta, sicut ex proportionali ratione debet posse se determinare ad occupandum modo hunc locum, modo illum.

14. Quæri potest, utrum angelus sicut non solum potest liberè se determinare ad essendum in hoc, vel in illo loco, sed etiam potest se determinare ad essendum in loco adæquato, vel inadæquato, ac minori, & minori in infinitum, & etiam in puncto, ut diximus quæst. 141. sic non solum possit se determinare ad hunc, vel illum cumulum cognitionum ordinarum, quæ constituent vnam cognitionem adæquatam suæ virtuti cognoscitivæ, sed etiam possit se determinare ad cumulum constituentem cognitionem inadæquatam eidem suæ potentiae cognoscitivæ, ita ut posset hic, & nunc habere cognitionem perfectiorem, si vellet.

15. Respondeo probabilius esse, quod angelus sit determinatus ad semper habendam cognitionem adæquatam suæ potentiae cognoscitivæ, ac solum sit liber ad hanc, vel illam, circa hæc, vel illa objecta, proportionaliter, ac in sententia multorum, quos retuli dicta quæst. 141. est semper determinatus ad occupandum locum adæquatam, & solum est liber ad occupandum hunc, vel illum locum adæquatam. Ratio est, quia intellectus Angelicus naturaliter appetit intelligere, ac scire, quantum potest, & intelligendo non defatigatur, sicut anima nostra, dum est unita corpori defatigatur propter connexionem intellectus cum actibus materialibus imaginationis, ac sensuum, quæ potentia vtpotè materiales, operando defatigantur, læduntur, & etiam corrumpuntur: ergo intellectus angelicus, cum sit potentia naturalis, debet esse determinatus ad cognoscendum quantum potest: ac proinde voluntas debet esse determinata ad volendum, ut intellectus angeli cognoscat quantum potest, ac solum debet esse libera ad illum applicandum his, vel illis objectis cognoscendis per modum vnius.

16. Dices: Angelus potest se determinare ad essendum in loco, tum adæquato, tum inadæquato: ergo potest se determinare ad habendam cognitionem, tum adæquatam, tum inadæquatam.

Respondeo, negando consequentiam. Disparitas est, quia finis angeli est intelligere, at finis angeli non est esse in loco; sed angelus debet esse determinatus ad habendum suum finem, quantum potest, non autem ad habendum quantum potest ea, quæ non sunt finis: ergo.

QVÆSTIO CLXI.

Utrum Angelus cognoscat, discurrendo?

S. Th. qu. 58. artic. 3.

1. **V**idetur vera sententia Scoti, & Gregorij, quos refert Vasquez 1, 2. disp. 222. capite

capite primo, quod non solum homines, sed etiam angeli possint propriè discurre: primo quia tunc intellectus propriè discurret, cum à veritate per se nota procedit ad veritatem, per se non notam; sed etiam intellectus angelicus à veritatibus per se notis procedit ad veritates per se non notas; ergo &c. Probat minor: veritates circa futura necessaria, ex gr. circa eclipsim futuram &c. non sunt per se notæ ulli intellectui creato; cum enim futura per se nihil sint, non possunt per se innotescere; ergo solum innotescunt per causas, in quibus est determinatio talium effectuum futurorum; ergo angelus à causis per se notis, ut potè existentibus, procedit ad cognitionem effectuum non existentium, ac non notorum, per se, adeoque discurret.

2. Secundo ex causis, & signis per se notis conijcere probabiliter aliquid per se non notum est propriè discurre; sed angeli tum boni, tum mali secreta cordium per se non nota, & liberos euentus futuros possunt probabiliter conijcere ex causis, ac signis per se notis; ergo &c.

3. Tertiò si dicatur, quod licet angeli cognoscant veritates per se non notas in veritatibus per se notis, tamen non discurrent, quia per eundem actum, quo cognoscunt veritates per se notas, cognoscunt in ijs veritates per se non notas; ad discursum verò proprium, & formalem requiritur, ut veritates per se non notæ cognoscantur per actum diuersum; contra est, quia dæmones possunt probabiliter assentiri veritatibus per se non notis circa secreta cordium, & circa futura contingentia: exem. gra. potest dæmon probabiliter conijcere ex signis, quod aliquis incidet in peccatum, quod morietur impoenitens, & damnabitur &c. sed talibus obiectis non assentitur per eundem actum, quo cognoscit signa, in quibus probabiliter apparent; ergo &c. Probat minor: cognitio, qua aliquid cognoscitur euidenter, adeoque independentè à libero imperio voluntatis, non potest identificari cum cognitione, qua aliud in ipso cognoscitur solum probabiliter, adeoque dependentè à libero imperio voluntatis; sed cognitio, qua dæmon cognoscit signa peccati, & eius probabilitatem, est euident; ergo cognitio ineuident, qua peccatum affirmat probabiliter, adeoque dependentè à libero imperio voluntatis, non identificatur cum priori cognitione.

4. Respondeo, quod ex Sancto Thoma prima parte quæst. 14. art. 6. in corp. discursus duplex est. Primus consistit in sola successione cognitionum, per quam vna cognitio succedit post alteram: ut cum aliquis postquā cogitauit de Petro, incipit cogitare de Paulo. Hic discursus non solum inuenitur in hominibus, sed etiam in angelis, qui possunt habere vnā cognitionem post aliam: soli Deo repugnat, ut potè qui semper cognoscit omnia, & est incapax cuiuslibet successionis.

5. Secundo discursus propriè dictus est collectio notitiæ, seu cognitionis iudicatiuæ de re secundum se non nota ex alia notitia, priori, saltè natura, & causalitate. Exempli gra. cum ego videns fumum, arguo quod sit ignis, discurre, quia colligo notitiā de igne secundum se non noto ex notitia de fumo noto secundum se, cum illum videam. Duæ ergo ad discursum propriè dictum requiruntur conditiones. Prima est, ut sit notitia rei secundum se non notæ: notitia quippè, per quam aliquid est notum ex se, colligi non potest ex alia notitia. Secunda est, ut hæc notitia colligatur ex alia notitia priori saltè natura, atque adeo requiritur realis distinctio notitiarum, & cognitionum, & realis causalitas, per quam vna notitia colligatur ex alia. Ex utroque capite discursus propriè dictus repugnat Deo, ut docet Sanctus Thomas loco citato. Nam & Deo omnia sunt nota per se; & vna notitia diuina non causatur ab altera, quandoquidem omnes identificantur. Quæritur, an in angelis dari possit discursus proprius?

6. Plures sunt sententiæ. Prima docet angelos etiam obiecta illis naturaliter, & euidenter nota posse cognoscere per discursum proprium, non minus, quàm homines: e. g. sicut Astronomus futuras eclipses cognoscit non immediatè in se ipsis, sed mediatè per discursum, & demonstrationem, sic angelus, ut explicatum est in primo argumento. Sequuntur hanc sententiam Scotus in Prolog. quæst. 4. & 5. & in 2. dist. 1. quæst. vlt. & distin. 7. quæst. vnica. Gregor. in 2. dist. 7. quæst. 5. art. 2. Ochamus in 2. quæst. 16. Gabriel in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 3.

7. Secunda sententia Suarij lib. 2. de angelis, cap. 33. num. 9. & 18. docet angelum non discurre circa naturalia, quæ euidenter, & prout sunt in se ipsis cognoscit, at discurre circa supernaturalia, & circa omnia, quæ non euidenter, sed coniecturaliter solum, & probabiliter iudicat. E. g. quia dæmones non poterant euidenter iudicare, virum Christus esset filius Dei, conabantur id per discursum conijcere ex signis, & ut docet Sanctus Thomas 3. par. quæst. 44. art. 2. ad 2. *Dæmon videns Christum esurire post ieiunium, estimauit eum non esse filium Dei: postmodum visis miraculis, ex quadam suspitione coniecit eum esse filium Dei.* Similiter quia dæmon non potest euidenter scire secreta cordium, futura contingentia &c. per discursum ea conijcit, ex signis.

8. Tertia sententia docet angelos ita carere discursu formali, & proprio, ut in nulla materia sint capaces illius. Tradunt hanc sententiam Sanctus Thomas 1. par. quæst. 58. art. 3. & infra quæst. 79. artic. 8. & quæst. 85. art. 5. & 2.2. quæst. 89. art. 4. & 3. contra Gentes cap. 44. & 91. & alibi, Alensis 2. par. quæst. 20. Memb. 5. & alij. Sanctum Thomam sequuntur Caiet. Ferrar. & recentiores Thomistæ in-

sis Comment; nec non Vasquez 1. par. disp. 222. cap. 12. ubi addit, quod ea, quæ sunt supernaturalia secundum substantiam, & quæ sunt ordinis naturalis secundum se, solæ tamen reuelatione innotescunt, ita ab angelo cognoscuntur, ut in eorum notitia non nihil habeat discursus, non tamen omne illud, quod in nostro discursu inuenitur. Videtur autem hæc communis sententia desumpta ex Dion. qui cap. 7. de diu. nomin. dicit: *Angeli, non congregant diuinam cognitionem à sermonibus diffusis, neque ab aliquo communi ad ista specialia simul aguntur.*

9. Dicendum primò cum Sancto Thoma, & alijs auctoribus citatis pro tertia sententia: non potest in angelis dari discursus formalis, & proprius.

10. Probatur primò, quia ad discursum formalem proprium requiritur, ut notitia rei secundum se non notæ causetur, & inferatur à notitia priori; sed licet angelus possit cognoscere multa secundum se non nota, ex. gr. possint cognoscere futuram eclipsim, quæ cum nunc nihil sit, non est per se nota, sed solum in causis, in quibus datur determinatio ad illam; possit præterea in causis cognoscere coniecturaliter multa futura contingentia; possit in signis, & indicijs conijcere secreta cordium, quæ secundum se non sunt angelo nota &c. tamen istæ notitiæ non causantur, & inferuntur à notitia priori: ergo non sunt discursivæ propriè. Probatur, & explicatur minor. Nam differentia inter angelos, hoc est mentes cœlestes, ut vocantur à Sancto Dionysio, & homines, hoc est mentes terrestres, & inferiores, est similis differentia, quæ datur inter corpora cœlestia, & corpora inferiora, seu terrestria. Corpora cœlestia in primo sui esse sunt perfecta, & statim perfecte operantur, nec acquirunt perfectionem sui esse, ac suæ operationis per motum, progrediendo ab imperfecto ad perfectum. E converso corpora inferiora produciuntur imperfecta, & paulatim acquirunt perfectionem in esse, & operando, ut patet inductione in hominibus, brutis, ac plantis. Sic intellectus cœlestes in primo sui esse sunt perfecti, & in prima sua operatione sunt perfecti, & faciunt operationem perfectam; ergo prima cognitio, per quam cognoscunt causam eclipsis, penetrat perfecte talem causam, atque adeo per eandem cognitionem in ipsa causa cognoscunt eclipsim; ergo non inferunt distinctam cognitionem de eclipsi, atque adeo non discurrunt. Similiter etiam cognoscendo causas liberas, hac ipsa cognitione conijciunt futura contingentia, & eorum probabilitatem sine vilo discursu. At intellectus humanus, & terrestris in primo sui esse est imperfectus, & habet primam cognitionem causarum imperfectam, ideoque per primam cognitionem non cognoscit effectum in causis, & conclusionem in principiis, sed paulatim, discurrendo, cognoscit effectum ex causis, & conclusiones ex principiis per cognitiones di-

stinctas. In hoc verò consistit differentia hominis ab angelo. Homo enim est rationalis, hoc est propriè discursivus; angeli non sunt propriè rationales, nec discursivi, sed purè intellectivi, ideoque vocantur Intelligentiæ.

11. Probatur secundò, & explicatur. Nam si angelus formaliter discurreret, vel discurreret, dum cognoscit veritates per se notas; vel cum cognoscit veritates per se non notas, sed quas evidenter cognoscit ut connexas cum veritatibus per se notis; vel discurreret, cum cognoscit solum coniecturaliter veritates, quas solum probabiliter videt ut connexas cum veritatibus per se notis; sed nullum ex his dici potest: ergo. Prima pars est ex se manifesta. Nam procul dubio assensus, quo quis assentitur veritati per se notæ, non est discursivus. Probatur secunda pars: nam cum intellectus in eo signo, in quo assentitur aliquibus veritatibus per se notis, cognoscit evidenter illas esse necessario connexas cum alijs veritatibus per se non notis, eodem actu, quo assentitur veritatibus per se notis, assentitur etiam alijs veritatibus per se non notis, quas evidenter cognoscit ut connexas cum veritatibus per se notis, ac proinde assentitur sine discursu formali, ad quem requiritur distinctio assensuum, & ut assensus conclusionis causetur, & inferatur ab assensu præmissarum; sed angelus, quia habet perfectam vim intellectivam, in eo signo, in quo cognoscit veritates per se non notis, videt evidenter talem connexionem; ergo assentitur utrique veritatibus per eundem actum, ac proinde sine discursu formali. E converso nos homines, quia ut plurimum, propter tarditatem nostri intellectus non in eodem signo, in quo assentimur præmissis, videmus evidenter illas ut connexas cum conclusione, prius natura assentimur præmissis, ac deinde conclusioni, adeoque per actus distinctos, quorum unus causetur ab alio, & per discursum formalem.

12. Tertiam partem, in qua præsertim est difficultas, Vasquez cap. 3. citatæ disput. 222. num. 14. probat. Nam angelus eodem actu, quo cognoscit aliquas veritates ut probabiliter solum connexas cum alijs veritatibus, assentitur probabiliter talibus veritatibus probabiliter connexis: e. g. dæmon eodem actu, quo evidenter videbat miraculum Christi ut probabiliter connexum cum eius divinitate, probabiliter assentiebat divinitati Christi: per eundem actum, quo videt signum ut probabiliter connexum cum secreto cordis, probabiliter assentitur secreto cordis &c. ergo etiam ijs, quibus assentitur solum coniecturaliter, assentitur sine formali discursu, qui requirit distinctionem actuum.

13. Sed contra hanc doctrinam est. Nam Dæmon videns miraculum Christi ut probabiliter connexum cum eius divinitate erat indifferens, & liber ad assentiendum divinitati Christi: ergo non eodem actu, quo assentiebat

tur

tur miraculo, assentiebatur diuinitati Christi, ac proinde nihil deerat, quo minus ab assensu miraculi ad assensum diuinitatis procederet per discursum formalem.

14. Probatur igitur alia via. Nam ad discursum formalem requiritur, vt intellectus in eo signo, in quo assentitur præmissis, non sufficienter videat illas vt connexas cum conclusione, ideoque non assentiat eodem actu; si autem videat vt connexas, & eatenus solum non assentiat eodem actu, quia debet mediare actus voluntatis, non est discursus formalis, ac determinatio illa proueniens ex actu voluntatis, non est per modum illationis, quæ debet esse in linea cognitionis, non in linea volitionis; sed angelus in eo signo, in quo assentitur miraculis Christi, & alijs signis coniecturalibus, sufficienter videt illa signa vt connexa, cum conclusione, & eatenus solum non assentitur conclusioni, quatenus debet mediare actus voluntatis; ergo dum procedit ad assensum conclusionis probabilis ex imperio voluntatis, non assentitur per discursum formalem, ac determinatio illa voluntaria non est illationis, neque in linea cognitionis, sed in linea volitionis.

15. Addo, quod circa hoc punctum potest fieri duplex quæstio, altera de re, altera de nomine. Quæstio de re est, vtrum angelus in eo signo, in quo videt miraculum Christi, vel aliud signum coniecturale, videat illud vt probabiliter connexum cum eo, cuius est signum, puta cum diuinitate Christi, vel cum secreto cordis, & eatenus solum non procedat ad assensum obiecti probabilis, quatenus requiritur determinatio ex parte voluntatis; & ad hanc quæstionem de re respondemus affirmatiue. Secunda quæstio de nomine est, vtrum hoc supposito, talis assensus debeat vocari discursus formalis, & respondemus negatiue. Sed vt dixi quæstio est de nomine, & parui momenti, in qua non est immorandum.

16. Potest tamen concedi, quod angelo competat discursus virtualis, qui definitur, *cognitio rei secundum se non nota in altera re*. Hoc discursu angelus cognoscit futura necessaria in causis, & alia, de quibus attulimus exempla. Per hunc discursum beati vident in Deo per visionem beatificam plura secundum se non nota. Hic discursus virtualis repugnat Deo, quia licet cognoscat effectus in causis, tamen cum ipsi effectus sint Deo noti per se, non cognoscit in causis obiectum secundum se non notum. Si tamen nomine discursus virtualis intelligamus cognitionem, per quam vnum cognoscimus in alio, quamuis sit secundum se notum, in hac acceptione impropria, in qua videtur discursus virtuale sumpsisse Arriaga, Deus discurret virtualiter, cum cognoscat effectus in causis.

17. Ad 1. & 2. Non sufficit ad discursum formalem, vt veritas per se non nota cognoscatur in veritate per se nota, sed debent co-

gnitiones distingui ita, vt vna inferatur ex alia. At verò angeli per eandem cognitionem cognoscunt veritates per se notas, & in ipsis veritates per se non notas, ideoque per discursum non formalem, sed virtuale, vt explicatum est.

18. Ad 3. Concedo, quod cum Dæmones assentiuntur alicui obiecto per iudicium, merè probabile, tale iudicium vt potè dependens ab imperio voluntatis, distinguitur à cognitione euidenti, qua cognoscunt signa, & probabilitatem talis obiecti independentier ab imperio voluntatis; sed nego, quod talis actus probabilis sit propriè discursiuus. Ratio est, quia ad discursum requiritur, vt vna notitia deducatur ex alia, & non sufficit, quod fiat, & imperetur post aliam. Cum verò intellectus dæmonis, postquam in signis cognouit euidenter probabile esse, quod Petrus peccabit, liberè credit, quod de facto peccabit, non infert peccatum ex probabilitate, sed ex cognitione de probabilitate procedit liberè ad iudicium probabiliter affirmans peccatum, adeoque non discurret propriè.

QVAESTIO CLXII.

Vtrum Angelus cognoscât, componendo, & diuidendo?

S. Th. q. 58. art. 4.

1. **V**idetur angelus etiam ea, quæ cognoscit euidenter, posse cognoscere componendo, ac diuidendo; primò quia tunc cognosceret componendo, ac diuidendo, quando prius natura diuersis conceptibus apprehenderet prædicatum, & subiectum, ac deinde prædicatum affirmaret, vel negaret de subiecto: sed potest angelus hoc pacto cognoscere etiam ea, quæ cognoscit euidenter; ergo. Probatur minor. Tunc enim angelus format de rebus conceptus diuersos, cum illas cognoscit per diuersas species; sed angelus aliquas res affirmabiles, aut negabiles cognoscit per diuersas species: licet enim habeat aliquas species repræsentantes plura obiecta, tamen non omnia obiecta cognoscit per vnâ speciem; ergo de aliquibus obiectis potest formare diuersos conceptus: sed potest de illis euidenter affirmare, quod in aliquo conueniunt, aut differunt, & potest de illis euidenter negare, quod sunt idem; ergo potest illa diuersis conceptibus apprehensa euidenter cognoscere, componendo, ac diuidendo.

2. Secundò, si dicatur, quod angelus potest etiam pluribus speciebus vti ad formandum de rebus vnum simplicem conceptum, affirmatiuum, aut negatiuum, contra est, tum quia ex Sancto Thoma non possumus plura cognoscere vnico actu, nisi quatenus per vnâ speciem repræsentantur: tum quia non possumus iudicare de distinctione conceptuum,

0002

nisi